

Asia: VN/24131/2020

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Yleishuomiot hallituksen esityksestä?

Näemme tärkeänä, että lain tavoitteena on terveysturvallisuus, joka on tasapainossa taloudellisten vaikutusten kanssa. Matkustaminen ulkomailta Suomeen tulee mahdollistaa terveysturvallisesti, mutta toisilla toimenpiteillä kuin lakiesityksessä on esitetty. Esityksellä olisi matkailualalle paljon pidempiaikaisia negatiivisia vaikutuksia kuin lain voimassaoloaika.

Luonnos hallituksen esitykseksi perustuu ajatukseen riskimaista saapuvien asettamiseen karanteenin tilastollisen analyysin perusteella. Lakiesityksen tausta-ajatus on täysin poikkeuksellinen ja rajoittaa perusoikeusarvoja poikkeuksellisen voimakkaasti. Karanteenin asettaminen lakiesityksen lähtökohdaksi johtaa siihen, että Suomeen kohdistuvaa matkailua ei pystytä lakiesityksen perusteella avaamaan.

Ehdotettua mallia ei voida ottaa käyttöön siitäkään syystä, että viranomaisten resurssit eivät ole riittäviä uskottavan karanteenimallin toteuttamiseksi. Maahantuloa varten on luotava toteuttamiskelpoinen malli. Lainsäädännössä ei voida ottaa käyttöön mallia, jonka tiedetään jo säädettäessä olevan mahdoton toteuttaa.

Matkailun avaaminen edellyttää karanteenisäädöksestä luopumista ja yksinkertaisen ja helposti valvottavan testausmallin luomista. Lähtökohtana tulee olla, että matkailija pääsee maahan yhdellä negatiivisella koronatestillä. Myös liikennevälineet voivat informoida matkustajia siitä, että Suomeen saapuminen edellyttää negatiivista testitulosta. Siksi lähtömaassa tehdyn testin tulee olla ensisijainen. Näin voidaan varmistaa se, että matkalle ei lähdetä, jos testitulos on positiivinen. Jos uskottavaa testitulosta tai todistusta rokotuksesta tai sairastetusta covid19-taudista ei ole, matkustaja ohjataan pikatestiin maahantulopisteellä.

Lakiesitys on erittäin monimutkainen ja vaikeasti ymmärrettävä sekä mahdoton toteuttaa käytännössä. Matkustajien ja matkailutoimijoiden näkökulmasta lakiesitys sisältää liikaa erilaisia ehtoja ja aikarajoja ja vaihtoehtoisia toimintamalleja. Lakiesityksen edellyttämä toimintamalli tulisi vaatia kohtuuttoman paljon yhteiskunnan eri resursseja etenkin maahantulopisteissä. Terveysturvallinen matkailu on toteutettavissa yksinkertaisemmalla mallilla ja paljon vähäisemmillä resursseilla.

Vastustamme lakiehdotuksen lähtökohtana olevaa karanteenimallia, koska se perustuu käytännössä ryhmäkaranteeniin määräämiseen tilastollisen riskin perusteella ilman yksilöllistä lääketieteellistä arviota. Tartuntatautilain nojalla määrättävä karanteeni tarkoittaa käytännössä vapaudenriistoon rinnastettavaa toimenpidettä. Esitetty karanteenimalli on selkeässä ristiriidassa Schengen alueella noudatettavan vapaan liikkumisen periaatteen kanssa. Lisäksi se asettaa karanteeneista vastaavat lääkärit sekä eettisesti että lainsäädännöllisesti hyvin hankalaan asemaan.

Esityksemme terveysturvallisen matkailun malliksi on:

- Yhden testin malli, jossa riskimaista saapuvien matkustajien tulee oleskelun kestosta riippumatta esittää todistus negatiivisesta tuloksesta lähtömaatestissä. Jos heillä ei ole uskottavaa todistusta, voivat he vaihtoehtoisesti mennä pikatestiin Suomeen saapuessaan.
- Lisäksi, jos viranomainen muutoin tekemänsä riskiarvion pohjalta arvioi tartuntariskin korkeaksi, viranomainen ohjaa matkustajan pikatestiin ja antaa matkustajalle muut tarpeelliset ohjeet.
- Maahantulijoille tulee antaa selkeät ohjeet terveysturvallisista toimenpiteistä, kuten hygienia, turvavälit ja vahva suositus kasvomaskin käytöstä sisätiloissa ja liikennevälineissä. THL on todennut, että kasvomaskit estävät erittäin tehokkaasti covid-19 taudin leviämistä.
- Pikatestikapasiteettia tulee lisätä laajasti kattamaan koko maan tarpeet. Taudin leviämisen estämisessä tärkeäksi ja tehokkaaksi keinoksi on käytännössä osoittautunut nopea testituloksen saaminen, joka mahdollistaa nopean jäljittäminen altistustapauksissa.

Lakiesityksellä myös rajoitetaan ja loukataan useita muita perusoikeuksia, mm. liikkumisvapautteen ja oikeuteen työhön ja elinkeinovapautteen. Mitkä ovat muiden perusoikeuksien rajoitustoimien yhteiskunnalle aiheuttamat kokonaishaitat? Nämä tulisi olla selvitettyinä, että edes voitaisiin arvioida niiden suhdetta lakiesityksellä tavoiteltavaan hyötyyn. Esitettyjen toimenpiteiden oikeasuhtaisuuden arviointia on tällaisen puutteellisen selvityksen perusteella mahdotonta tehdä asianmukaisesti.

Mahdollistavatko toimenpiteet riittävästi ulkomaan matkailijoiden saapumisen Suomeen?

Nämä toimenpiteet eivät mahdollista riittävästi ulkomaalaisten matkailijoiden saapumista Suomeen. Lähtökohtaisesti monimutkaiset säännöt ja karanteenin uhka estävät ulkomaalaisia terveitä ihmisiä

tulemasta Suomeen. Tällaisen karanteeniuhan vallitessa Suomi ei valikoidu matkakohteeksi, jos vaihtoehtona on monissa maissa testaukseen perustuva maahantulo. Suomen houkuttelevuus matkakohteena voi myös kärsiä pitkään epidemian jälkeen matkanjärjestäjien tuotantojen suuntautuessa muualle.

Ulkomaisten matkailijoiden maahantulon mahdollistamisessa on tärkeää yksinkertaiset, mutta terveysturvallisuuden kannalta riittävät menettelyt, ohjeet ja viestit. Yhden negatiivisen testin tulisi mahdollistaa kaiken pituiset viipymät Suomessa yhdistettynä muihin terveysturvallisuuteen liittyviin toimenpiteisiin ja erittäin matalan kynnyksen pikatestausmahdollisuuteen kaikilla alueilla Suomessa.

Vaikka covid-19 tautitilanne tällä hetkellä estää matkustamista useista lähtömaista, on tärkeää, että matkustukseen liittyvät säännöt ovat selkeät ja valmiina hyvissä ajoin jo ennen kuin matkailun lähtömaiden rajoitukset alkavat poistua. Heti kun tämä tapahtuu, kilpailu matkakohteiden välillä on erittäin kovaa. Sekä yksittäiset matkustajat että matkanjärjestäjät suunnittelevat hyvissä ajoin tulevia matkojaan. Matkanjärjestäjät suunnittelevat mieluummin tuotantoaan sellaisiin matkakohteisiin, jotka ovat rajoitustoimenpiteiden osalta mahdollisimman ennakoitavia ja näin ollen riskittömämpiä. Tämän vuoksi ehdotetulla lakiesityksellä on paljon pidempiaikaisia vaikutuksia kuin lain voimassaoloaika.

Ovatko toimenpiteet riittäviä matkailun terveysturvallisuuden takaamiseksi?

Toimenpiteet ja säännöt ovat ylimitoitettuja, monimutkaisia ja matkailijat tulevat karttamaan Suomea matkakohteena, mikäli lakiesitys toteutuu.

Koko lakiehdotus perustuu karanteenistrategiaan. Terveysturvallisen matkustuksen ja covid-19 taudin leviämisen estämisen tulee perustua pikemminkin tehokkaaseen ja nopeaan pikatestausstrategiaan, kuten monet maat ovat jo tekemässä.

Yhden negatiivisen testin tulisi mahdollistaa kaiken pituiset viipymät Suomessa yhdistettynä muihin terveysturvallisuuteen liittyviin toimenpiteisiin ja erittäin matalan kynnyksen pikatestausmahdollisuuteen kaikilla alueilla Suomessa.

Ovatko ehdotetut toimenpiteet välttämättömiä tartuntataudin leviämisen estämiseksi Suomessa ja terveysturvallisuuden lisäämiseksi matkailualalla?

Tartuntataudin leviämisen estämiseksi ja terveysturvallisuuden lisäämiseksi matkailualalla karanteeni ja monimutkaiset testaus säännökset eivät ole välttämättömiä. Yhden negatiivisen testituloksen malli on riittävä. Terveysturvallisia toimintamalleja on kehitetty maailmalla matkailualalla hyvin tuloksin. Kattava kasvomaskien käyttö sekä hygienia- ja muut terveysturvalliset toimenpiteet laskevat mahdollisen tartuntavaaran minimiin. Matkustukseen liittyvät tartuntaketjut

ovat liittyneet pääasiassa tilanteisiin jossa matkailija palaa kotimaahansa ja levittää tartuntaa kotona omassa lähipiirissään. Kansainvälisten matkailijoiden kohteessa aiheuttamia leviämisketjuja on ollut matkustuksen volyyymiin nähden erittäin vähän mikä johtuu matkailussa käyttöön otetuista terveysturvallisista toimintamalleista. Nämä toimenpiteet yhdistettynä negatiiviseen testitulokseen ovat riittävät takaamaan terveysturvallisen matkustamisen.

Miltä toimenpide-ehdotukset vaikuttavat Suomen terveydenhuollon kapasiteetin riittävyyden näkökulmasta?

Lakiesitys sitoisi erittäin paljon yhteiskunnan terveydenhuollon resursseja ja loukkaisi niiden ihmisten perusoikeuden suojaamaa oikeutta terveyden- ja sairaanhoitoon, jotka tämän takia tulevat jäämään vaille oikea-aikaista terveydenhoitoa yhteiskunnassa. Jo tämän vuoksi esitetyt toimenpiteet eivät ole hyväksyttäviä eivätkä oikeassa suhteessa siihen, mitä esitetyillä toimenpiteillä pyritään saavuttamaan.

Esimerkiksi Lapin lentokentillä on viikolla 47 tehty kaksi käytännön testiä siitä miten malli voitaisiin käytännössä viedä läpi ja millaisia viranomaisresursseja se vaatisi. Yhden lentokoneen matkustajien vastaanotto (haastattelut, asiakirjojen tarkistukset, henkilötietojen keruu, ohjaus, testaaminen) vaatii kentälle ainakin 20-25 henkeä, joista vähintään puolen on oltava terveydenhuollon ammattilaisia ja loput muita viranomaisia antamassa virka-apua. Lisäksi prosessi vaatii noin 600 neliömetriä tilaa per vastaanotettu kone. Helsinki-Vantaalle tarvittaisiin todennäköisesti satoja tai tuhansia henkilöitä HE-luonnoksessa mainittujen kymmenien henkilöiden sijaan.

Lapin kunnista saadun tiedon mukaan kunnista ei löydy lainsäädännön edellyttämiä resursseja valvontaan, matkailijoiden haastatteluun ja hallintopäätösten tekemiseen jokaiselle matkailijalle erikseen.

Yhden testin periaatteella ja muilla terveysturvallisuustoimenpiteillä vähennettäisiin merkittävästi terveydenhoitohenkilökunnan resurssitarpeita maahantulopisteissä niin testauksen toimittamisessa kuin hallinnollisia karanteenipäätöksiä tehtäessä. Tämä myös vähentäisi suunnitellun virka-avun tarvetta.

Onko esityksessä määritelty tarkoituksenmukaisesti ja perustellusti ne henkilöryhmät, joihin väliaikaisia säännöksiä ei sovellettaisi?

Väliaikaisiin säännöksiin pitäisi lisätä elinkeinoelämän kannalta tärkeät toimijat, jotka tulevat kutsuttuna vierailemaan Suomeen ja jotka noudattavat kutsujan ilmoittamia terveysturvallisia toimintaohjeita.

Korhonen Rami
Lapland Safaris AC Oy